

Славецька Тетяна,
студентка 2 курсу ОС «Магістр»
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,

Стендер С.В.,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку,
оподаткування та технологій електронного бізнесу,
Подільський державний аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ДЕБІТОРАМИ

Відомо, що активи (майно) підприємства з економічного погляду поділяються на оборотні та необоротні активи. Джерела формування цього майна (пасиви) поділяються на власний капітал та зобов'язання. Активи дорівнюють пасивам, які виступають джерелами їх формування (рис. 1).

Рис. 1. Загальна балансова формула

Розрахунки з дебіторами пов'язані з вхідними та вихідними фінансовими потоками. Стан цих розрахунків у певний момент часу розкривається через суми дебіторської заборгованості на цей момент. Таким чином, облік розрахунків з дебіторами полягає у визначенні сум дебіторської (далі – ДЗ) заборгованості підприємства, оцінки і класифікації їх для відображення у фінансовій звітності.

Найбільш загальна класифікація дебіторської заборгованості за строками погашення – це поділ її на довгострокову і поточну. Заборгованість визнається поточною, якщо вона має бути погашена протягом одного року, або операційного циклу, якщо він довший за один рік. Відповідно дебіторська заборгованість, строк погашення якої становить більше одного року від дати

балансу, - вилучається з розділу «Оборотні активи» балансу підприємства. Аналогічно і з кредиторською заборгованістю.

Згідно з пп. 12, 13.1 П(С)БО 10, частина довгострокової дебіторської заборгованості, яка підлягає погашенню протягом 12 місяців з дати балансу, відображається на ту саму дату в складі поточної дебіторської заборгованості. Переведення частини довгострокової ДЗ до складу поточної відображають в обліку відповідним записом (наприклад, Д-т 18; К-т 37). Перелік дебіторів і суми довгострокової дебіторської заборгованості наводять у примітках до фінансової звітності.

У балансі дебіторська заборгованість показується загальною сумою за чистою реалізаційною вартістю (сума заборгованості за продукцію (роботи, послуги) за мінусом резерву сумнівних боргів). Резерв сумнівних боргів нараховується з метою покриття не повернутих дебіторами з різних причин сум заборгованості (банкрутство, закриття за рішенням суду, форс-мажорні обставини – не передбачувані, непереборні перешкоди (війни, блокади, страйки, стихійні лиха, техногенні катастрофи)).

Резерв сумнівних боргів можна розрахувати двома методами:

- виходячи з платоспроможності окремих дебіторів;
- на основі класифікації дебіторської заборгованості.

Перший метод базується на інформації про платоспроможність дебіторів, яка оприлюднюється в засобах масової інформації, а підприємство веде досьє на кожного з них. Вивчення динаміки показників балансу дебіторів дозволяє, у певному діапазоні ймовірності, визначити рівень неповернення боргів. Процент неповернення боргів необхідно розрахувати і затвердити підписом керівника організації.

Другий метод ґрунтується на припущенні, що тенденція неповернення боргів, яка визначається за минулий період, збережеться надалі. Період спостереження за тенденціями неповернення боргів може становити від півроку до трьох років.

Сума резерву відображається у звіті про фінансові результати у складі інших операційних витрат. Списання безнадійної дебіторської заборгованості за продукцію, роботи, послуги проводиться за рахунок використання резерву сумнівних боргів: Дт 38 «Резерв сумнівних боргів»; Кт 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками».

Безнадійною вважається заборгованість, відносно якої існує впевненість про її неповернення боржником або за якою минув термін позовної давності. Якщо резерву виявиться недостатньо для списання безнадійної поточної дебіторської заборгованості за товари, роботи і послуги, то сума відноситься безпосередньо на інші операційні витрати: Дт 949 «Інші витрати операційної діяльності»; Кт 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками».

Сума, що надійшла від дебіторів і була раніше визнана безнадійною, включається до складу інших операційних доходів з одночасним зменшенням резерву сумнівних боргів: Дт 38 «Резерв сумнівних боргів»; Кт 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

Слід відмітити, що для прийняття зацікавленими особами вчасних рішень щодо існуючої політики управління в процесі антикризового регулювання фінансово-господарського стану істотне значення мають актуальність і якість інформації про стан розрахунків з дебіторами, що формується на базі даних бухгалтерського обліку конкретних суб'єктів господарювання. Це зумовлює неможливість отримання інформації про дебіторську заборгованість в обсязі і вигляді, достатньому для проведення аналізу розрахунків з дебіторами зокрема і заборгованості загалом з метою прогнозування ймовірності настання платіжної кризи суб'єктів господарювання та складання рекомендацій щодо її попередження.

Невирішеними є проблеми відображення в обліку довгострокової дебіторської заборгованості, оцінки поточної дебіторської заборгованості за продукцію, товари, роботи та послуги. До того ж, застосовувати в наших умовах традиційні за кордоном методики аналізу дебіторської заборгованості не завжди

доцільно через відсутність необхідного обсягу вірогідної і доступної інформації щодо розрахунків з дебіторами.

Вирішення сучасних проблем обліку розрахунків із дебіторами повинно бути врегульоване підприємством щоб реалізовувати свою продукцію шляхом надання знижок чи пропонуванням передплати або ж створенням резерву сумнівних боргів.

Отже, проблема обліку дебіторської заборгованості полягає в тому, щоб не допустити прострочення термінів платежу та доведення заборгованості до стану безнадійної. Правильно організований бухгалтерський облік повинен мати таку систему рахунків, яка б достатньою мірою відображала і характеризувала всю господарську діяльність з вимушеною конкретизацією.

Список використаних джерел

1. Бабіч В. В., Сагова С.В. Фінансовий облік (облік активів): навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2016. 282 с.
2. Вареня В. Особливості розрахунків наперед. *Главбух*. 2010. № 3. С. 60-63.
3. Головата Ю.А., Семенишена Н.В. Дебіторська заборгованість : проблемні питання в методиці обліку. *Економічний дискурс*. 2014. Випуск 2. С. 257–260.
4. Кіяшко О.М. Необхідність облікового забезпечення управління дебіторською заборгованістю. *Актуальні проблеми економіки*. 2009. № 3(93). С. 190-196.
5. Коваленко А.М. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах України. А.М.Коваленко : ВКК «Баланс Клуб». 2015. 736 с.
6. Орехова А.І. Особливості управління дебіторською заборгованістю. *Матеріали науково – практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (20-29 квітня 2009р.)*. В 3 т./Т.ІІ. Суми : Видавництво «Довкілля», 2009. С. 80-81.
7. Попазова О.В. Тенденції змін дебіторської заборгованості та кредиторської заборгованості на сільськогосподарських підприємствах України. *Агросвіт*. 2008. № 7. С. 40-44.